

Тривалий шлях соціалізації закарпатських ромів

На Закарпатті - ми маємо більший досвід співжиття із циганами порівняно з іншими областями. У процентному вимірі їх тут більше, ніж в інших регіонах, вони давно ведуть тут осідлий спосіб життя, є поселення у містах та селах. Роми частково соціалізовані. У той же час, їхня община не відчуває себе добре, як скажімо, угорська меншина. Про проблеми їхнього середовища прийнято багатозначно замовчувати - наприклад, про криміногенність середовища у поселеннях.

Єдиний шлях взаємодії з ромами - тривалий і безперервний процес соціалізації з акцентом на гуманізацію. Мають бути два основні правила. Перше: життя недоторканне та друге: право на індивідуальність. Ми усі маємо поважати право на індивідуальність - чи то ром, чи то громадянин іншої національної меншини.

З давніх-давен роми селяться там, де їм зручно ментально. Закарпаття притягальне у цьому сенсі для них. До другої світової тут було дуже багато ромів. Особливо у Мукачеві. Тому цей край вони самі вибрали. І чудово вписалися тут. І місцеві сприймають їх як таких, що були тут завжди. Місцеві українці та роми уживаються тут віками, просто сприймаючи одне одного, як є. Адже роми - це не просто народ, це психологія способу життя. Їхні поселення в Україні нічим не відрізняються від поселень у Франції, Італії, Угорщині. Це їхня суть. Вони не хочуть інакше жити, і не можуть, а тільки так - за умов вольності та хаосу. Із цим просто треба миритися. У Мукачеві були чотири табори, у 60-ті роки їх почали соціалізувати, багатьом ромським сім'ям дали квартири, й за місяць вони перетворили ці квартири на типові зрозумілі для них бараки.

Відкидання цивілізації у циган - це проблема для усього світу. Але це скидається на інстинкт самозбереження.

Щодо загальної ситуації - власне стосунків українців та ромів, тут єдиний вихід: сприйняття та соціалізація.

Якщо ромську дитину виростити у не циганському середовищі, докластися до її освіти, соціалізації, вона виросте звичайним членом суспільства. А коли діти виростають у їхній закритій общині - вони й стають такими ж закритими для суспільства. Цікавий момент: роми не люблять і відрікаються від тих зі своїх, хто вирішив стати інтелігентом. Так само, як і вихідці з ромських громад поривають з нею, зробивши ставку на кар'єру чи саморозвиток.

Кілька країн намагалися виростити ромську інтелігенцію - і всюди соціальний експеримент зазнавав краху. Осібно стоїть приклад хіба що Англії. Там позитивна динаміка у соціалізації циган зберігається за рахунок ось чого. У Англії багатодітним ромам дають велику соціальну допомогу - але за умови, що діти належним чином відвідують школи та дають гарні показники у навчанні. Тому роми муштрують своїх дітей - і за якийсь час удалося створити прошарок ромського населення, які мають належну освіту та виховання, перспективи кар'єрного росту.

В Україні теж діє багато програм, зокрема, й державна «Роми України», але вона результатів не дає. Значить, треба переглянути позиції й докласти зусиль для того, аби досягти результату. Адже практика показує, що він таки можливий.

**Провідний спеціаліст
Свалявського РВ ДРАЦС
ГТУЮ у Закарпатській області**

Н.В.Матяш